

SOCIALINĖS ANTROPOLOGIJOS IR ETNOLOGIJOS STUDIJOS

LIETUVOS

10(19)
2010

ETNOLOGIJA

LITHUANIAN ETHNOLOGY

STUDIES IN SOCIAL ANTHROPOLOGY AND ETHNOLOGY

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

LI
LEIDVYKLA

VILNIUS 2010

REDAKCINĖ KOLEGIJA

Vytis Čiubrinskas (vyriausiasis redaktorius)
Vytauto Didžiojo universitetas

Auksuolė Čepaitienė
Lietuvos istorijos institutas

Jonathan Friedman
*École des Hautes Études en Sciences Sociales
Kalifornijos universitetas, San Diegas*

Orvar Löfgren
Lundo universitetas

Jonas Mardosa
Vilniaus pedagoginis universitetas

Žilvytis Šaknys
Lietuvos istorijos institutas

REDAKCINĖS KOLEGIJOS
SEKRETORĖ

Danguolė Svidinskaitė
Lietuvos istorijos institutas

Lietuvos etnologija: socialinės antropologijos ir etnologijos studijos – etnologijos ir socialinės/kultūrinės antropologijos mokslo žurnalas, nuo 2001 m. leidžiamas vietoj tęstinio monografijų ir studijų leidinio „Lietuvos etnologija“. Jame spausdinami moksliniai straipsniai, konferencijų pranešimai, knygų recenzijos ir apžvalgos, kurių temos pirmiausia apima Lietuvą ir Vidurio/Rytų Europą. Žurnalas siekia pristatyti mokslo aktualijas ir skatinti teorines bei metodines diskusijas. Tekstai skelbiami lietuvių arba anglų kalba.

Redakcijos adresas:
Lietuvos istorijos institutas
Kražių g. 5
LT-01108 Vilnius

Tel.: + 370 5 262 9410
Faks: + 370 5 261 1433
El. paštas: etnolog@istorija.lt
v.ciubrinskas@smf.vdu.lt

Žurnalas registruotas:
European Reference Index for the Humanities (ERIH)
EBSCO Publishing: Academic Search Complete, Humanities International Complete,
SocINDEX with Full Text
Modern Language Association (MLA) International Bibliography

TURINYS / CONTENTS

<i>Pratarmė (Vytis Čiubrinskas)</i>	5
<i>Foreword (Vytis Čiubrinskas)</i>	8

Straipsniai / Articles

Auksuolė Čepaitienė

Giminystės idėja ir paveikslas: genealoginis mąstymas Lietuvoje	11
An Idea and a Picture of Kinship: Genealogical Thinking in Lithuania	35

Irma Šidiškienė

Internetiniai tekstai kaip vedybų tyrimo šaltinis	37
Internet Texts as a Source for Marriage Research	59

Thomas M. Wilson

Elites, Networks and the Anthropologies of Policy and Borders: Some Suggestions from Ireland	61
Elitas, socialiniai tinklai bei viešosios politikos ir paribio antropologijos: keletas pasiūlymų iš Airijos	75

Ida Harboe Knudsen

Keletas pasvarstymų apie žmogaus amžių, politiką ir politikus kaimo bendruomenėje, Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą	77
Some Reflections on Age, Politics and Politicians in a Rural Community after Lithuania's EU-entrance	90

Kristina Šliavaitė

Deindustrializacija, socialinis nesaugumas ir išgyvenimo strategijos posovietinėje erdvėje: Visagino atvejis	93
Deindustrialization, Social Insecurity and Strategies of Survival in the Post-Soviet Region: the Case of Visaginas	114

Tea Golob

The Meanings of "Home" and "Homeland" in Slovene Diasporic Communities	117
<i>Namų</i> ir <i>tėvynės</i> įprasminimas slovėnų diasporos bendruomenėse	135

Daiiva Repečkaitė

Rusakalbių izraeliečių kultūros apibrėžtys kasdienybėje: nuo rafinuotų manierų iki bendravimo kodų	139
Everyday Definitions of Culture by Russian-speaking Israelis: from Sophisticated Manners to Codes of Communication	160

Recenzijos ir apžvalgos / Reviews

Ramūnas Trimakas. Lietuvių liaudies medicina: etnografiniai ir folkloristiniai aspektai. XIX amžiaus pabaiga – XX amžiaus pirmoji pusė (<i>Veronika Gribauskaitė</i>)	163
Lietuviškojo identiteto trajektorijos. V. Čiubrinskas ir J. Kuznecovienė (sud.) (<i>Gediminas Lankauskas</i>)	166
Victor C. de Munck. Kultūros tyrimai: patirtis ir apibendrinimai (<i>Auksuolė Čepaitienė</i>)	168
Pirmieji lietuviai Teksase. The first Lithuanians in Texas: parodos katalogas / exhibition catalog. V. Čiubrinskas ir J. Genys (sud.) (<i>Skaidrė Urbonienė</i>)	171
Nijolė Marcinkevičienė. Metai už stalo. Kalendorinių švenčių ir sezoniniai valgiai (<i>Žilvytis Šaknys</i>)	177
Darius Staliūnas. Making Russians. Meaning and Practice of Russification in Lithuania and Belarus after 1863 (<i>Remigijus Civinskas</i>)	181

Konferencijos / Conferences

Tarptautinė konferencija „Identiteto politika antropologiniu požiūriu“ Klaipėdos universitete (<i>Rimantas Sliužinskas</i>)	186
Rusijos etnografų ir antropologų kongresas Orenburge (<i>Jonas Mardosa</i>)	192

Sukaktys

Profesorei Pranei Dundulienei 100 metų (<i>Žilvytis Šaknys</i>)	195
Jubiliatė Janina Genovaitė Laniauskaitė-Morkūnienė (<i>Irena Regina Merkienė</i>)	197

Sukaktys

PROFESOREI PRANEI DUNDULIENEI 100 METŲ

Pranė Dundulienė (Stukėnaitė) gimė 1910 m. vasario 12 d. Pilypų kaime, Švenčionių apskrityje. 1935 m. Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultete ji studijavo geografiją, 1936–1939 m. – šio universiteto Humanitarinių mokslų fakultete etnologijos ir etnografijos specialybę. Nuo 1938 m. dirbo Lietuvių mokslo draugijoje, 1941 m. Lietuvos MA Etnologijos institute, 1942 m. Etnografijos muziejuje Vilniaus universitete. 1944–1950 m. dirbo MA Istorijos instituto Etnografijos skyriuje. Nuo 1944 m. iki mirties dėstė etnologines disciplinas Vilniaus universitete (iki 1956 m. – vyr. dėstytoja, 1956–1959 m. ėjo docentės pareigas, 1959–1970 m. – docentė, 1970–1971 m. ėjo profesorės pareigas, nuo 1971 m. profesorė. 1954 m. žemdirbystės tema apgynė istorijos mokslų kandidato (daktaro) disertaciją, 1968 m. – istorijos mokslų daktaro (habilituoto daktaro) disertaciją „Žemdirbystė ir jos įrankiai Lietuvoje“. 43 metus vadovavo studentų etnografinėms ekspedicijoms.

P. Dundulienės mokslinių interesų ratas ypač platus. Pirmoji jaunos etnologės publikacija 1938 m. proginiame jaunimui skirtame leidinyje „Kalėdų žvaigždė“ skirta Marcinkonių apylinkių juostoms. Į juostą žvelgiama ne tik kaip į materialų daiktą, didesnėje straipsnio dalyje nusakoma juostos reikšmė šeimos, kalendoriniuose ir agrariniuose papročiuose, kuriuos, anot autorės, jaunoji karta turėtų saugoti ir palaikyti. 1940–1942 metais pasirodo net septynios publikacijos žurnale „Gimtasai kraštas“. Jose apžvelgiami papročiai, burtai ir prietarai, užkalbėjimai. Rūpėjo ir etnografijos reikalai Vilniaus krašte.

Sovietinė okupacija pristabdė jaunos etnologės mokslinę veiklą. Rimtesnė publikacija pasirodė tik 1950-aisiais, o 1954 m. publikuotos tik kandidatines disertacijos tezės „Žemdirbystė feodalizmo epochoje“. Apgynus disertaciją publikacijų skelbiama daugiau. 1963 m. išleista stambi knyga „Žemdirbystė Lietuvoje“, kurioje nemažas dėmesys buvo skirtas ir

žemdirbystės papročiams. 1968 m. apginta antroji disertacija. Ji ir keliais metais vėliau gautas profesorės mokslinis vardas leido P. Dundulienei imtis ir tuo metu labai keblios papročių temos. 1969–1972 m. publikavo nemažai populiarių ir mokslinių kalendoriniams papročiams skirtų straipsnių ir studijų. Iš jų buvo sudaryta stambiausia iki šių dienų kalendoriniams ir agrariniams papročiams skirta knyga „Lietuvių kalendoriniai ir agrariniai papročiai“. Deja, ji pasirodė tik 1979 metais. Matyt, laukta palankios progos – Vilniaus universiteto 400 metų jubiliejaus.

Po jubiliejaus publikacijų pasipylė kaip iš gausybės rago. Išleistos knygos įvairiomis temomis: žalčio (1979), medžių (1979), paukščių (1982), ugnies (1985), duonos (1989), religijos ir mitologijos (1990), dangaus kūnų (1991), akių (1992). Daug vietos jose skirta papročiams. Paskutinė P. Dundulienės knyga, išleista 1999 m., skirta šeimai ir šeimos papročiams. Tačiau ir dabar pasirodo nauji jos knygų leidimai.

Taip pat parengti ir etnologijos vadovėliai „Lietuvių etnografija“ (1982), „Lietuvos etnologija“ (1991), pirmoji Lietuvos etnologijos istorijai skirta knyga „Etnografijos mokslas Vilniaus universitete“ (1978).

Turbūt ne vienas etnologas susimąsto, ką šis mokslas duoda visuomenei, kokia jo taikomoji vertė. Daug atsakymų gali pateikti etnologės P. Dundulienės veikla. Išaugusi ir išsimokslinusi Lenkijos okupuotame krašte, kūrusi pačiomis nepalankiausiomis etnologui sovietmečio sąlygomis, ji laimėjo prieš sistemą. Ne kartą peržengusi leidžiamas ribas, ugdė jauno lietuvių etninio tapatumo, etninės savivarbos, pasididžiavimo jausmus, taip pat padėjo pagrindus tolesniems papročių tyrimams ir etnologijos mokslo plėtrai.

Profesorės P. Dundulienės atminimui spalio 8–10 dienomis Vilniuje surengta tarptautinė konferencija „Etnologija: istorija, dabartis ir perspektyvos“. Konferencijoje skaitytų pranešimų pagrindu parengtų straipsnių spausdinsime kitame šio žurnalo numeryje.

Žilvytis Šaknys